

הי של סבינה

אוצרות הדף היומי

הרב יוסף חיים אהוב ציון

אבל מפני הכבוד אמר כן כל פעם שמזכירם. ועיין שם שהאריך בזה שמצינו כמו כן שמקבל אחד על עצמו ייסורים של אחר.

ומו"ר הראש"ל הגאון הגדול רבי יצחק יוסף שליט"א כתב בילקוט יוסף (ביקור חולים ואבלות סימן לט הערה ד): "ולגבי אמירת הריני כפרת משכבו לאחר חודש הי"ב, לכאורה יש להוכיח שאין בזה מניעה לומר הריני כפרת משכבו לאחר י"ב חודש, ממה שכתב רש"י בסוכה (הנ"ל), שריש לקיש אמר הריני כפרת רבי חייא ובניו, וכתב רש"י, הריני כפרת ייסורין הבאין עלי, ולכפרתו של רבי חייא ובניו יהיו. ולשון כבוד הוא זה כשהוא מזכיר את אביו, או רבו לאחר מיתתו צריך לומר כן. עכ"ל. ובספר פחד יצחק (ערך הריני כפרת) העיר, שדין זה הוא דוקא בתוך י"ב חודש, והרי שם ריש לקיש אמר כן לאחר שנים ממיתת רבי חייא ובניו. וע"ש בהגהות היעב"ץ שכתב, דלחיבה יתירה אמר ריש לקיש כן, אף דהוי לאחר י"ב חודש. וכן מבואר מדברי התשב"ץ בחלק א' (סימן קכב).

"ומזה משמע דאף שהדין לומר הריני כפרת משכבו הוא דווקא בתוך י"ב חודש, מכל מקום אם רוצה לאומרו גם אחר י"ב חודש אין בזה כל מניעה. וכן משמע מלשון הלבוש שכתב, שאין צריך לאומרו, שכבר קיבל האב מה שקיבל, שאין משפט רשעי ישראל בגיהנום אלא י"ב חודש. ומלשוננו שכתב 'אין צריך' משמע שאין בזה חיוב, אבל גם מניעה אין בזה, ומותר לו להמשיך לומר זאת גם לאחר י"ב חודש. אך מדברי הש"ך משמע שאין לומר זאת אלא י"ב חודש. וכתב, שכן נוהגים. ואמנם בהגהות היעב"ץ (סוכה כ.) כתב, דעל מי שחביב עליו ביותר מותר לומר הריני כפרת משכבו אף לאחר י"ב חודש. וראה בנידון דידן בשו"ת ישכיל עבדי חלק ח' (חלק יורה דעה סימן לא), ובשו"ת דברי משה (סימן סז אות ד')."

כא:

"אמר רב מנין שאפילו שיחת תלמידי חכמים צריכה לימוד"

משיחת רב למדנו הלכה

כתב הרי"ח הטוב בן יהוידע: "הנה בעל המאמר הזה שהוא רב, נאה לו דרשה זו כי נתקיימה בו בעצמו, דאיתא בגמרא דחולין (קיא:), אתמר דגים שעלו בקערה, רב אמר אסור לאכלן בכותח, ושמואל אמר מותר לאכלן בכותח, רב אמר אסור נותן טעם הוא, ושמואל אמר מותר נותן טעם בר נותן טעם הוא, והא דרב לאו בפירוש אתמר אלא מכללא

ריוח ג' טפחים, הו"ל כלבוד וחשיב הסכך כולו פסול, לבטל הסכך הכשר שתחתיו. וכ"כ המגן דוד דאמרינן לבוד להחמיר בכהאי גוונא, ולכן לא התיר לסכך על הלטי"ש וכו'. ע"ש. ונראה שהיא משנה אחרונה שלו, ופסל בלאו הכי משום לבוד, דסבירא ליה דאמרינן לבוד להחמיר". והביא שהפרי מגדים (ר"ס שטו בא"א) כתב, שלבוד לקולא אמרינן, לחומרא לא אמרינן. ע"ש.

ב:

"הריני כפרת ר"ח ובניו"

אמירת הב"מ אחר י"ב חודש

פירש רש"י: "ייסורין הבאין עלי יהיו לכפרת רבי חייא ובניו ולשון כבוד הוא זה. בשו"ת בצל החכמה (ח"ו סי' יז) כתב דעל ידי אמירת הריני כפרת משכבו, אכן מוריד הבן או התלמיד מהייסורים והעונש של אביו או רבו. ונשאל על זה (שם סי' יח) מרש"י כאן שכתב דהוא "לשון כבוד" דמשמע לכאורה דאינו אלא לשון כבוד ואינו מקבל באמת על עצמו מייסורי אביו או רבו.

ותירץ דבאמת לא היה ריש לקיש תלמידם של רבי חייא ובניו אלא שהיה תלמידו של רבי יוחנן או תלמידו של רבי אושעיא (תוס' יבמות נז.) ולא היה חייב לקבל על עצמו מייסורי רבי חייא ובניו, לכן פירש"י דריש לקיש אמר כן בלשון כבוד בעלמא.

ושם (סימן יט) הוסיף, דחיוב אמירת נוסח זה אין אלא בתוך י"ב חדש וכדאיתא בקידושין, וריש לקיש אמרה לאחר מיתת רבי חייא ובניו ועברו כבר י"ב חודש ממיתתם.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' קנח) ביאר את דברי רש"י, דמדינא אין צריך להזכיר רק פעם אחת,

יח.

"מ"ט רמאן דאמר אין לבוד באמצע"

האם אומרים לבוד להחמיר

המגן אברהם (סי' תקב סק"ט) כתב דמכאן מוכח דאמרינן לבוד להחמיר, ותמה על הדרכי משה (שם) שפסק דאין לבוד להחמיר וכמו שכתבו התוס' והרא"ש לעיל (יז).

ובנתיב חיים שם כתב דעל הרא"ש אין להקשות מכאן, דוודאי מודה דלהחמיר ולהקל שייך דין לבוד אלא דסבירא ליה דאף על גב דקיימא לן דיש לבוד באמצע הגג היינו משום דקיי"ל בכל מקום רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל, וממילא סבירא ליה דלהחמיר פסקינן דאין לבוד באמצע הגג ולכן כתב דאין סכך פסול מצטרף על ידי לבוד. ולפי זה שפיר מוכח מטומאה דלא כמאן דאמר דיש לבוד באמצע, דלפי דבריו בודאי גם לחומרא אמרינן לבוד.

ובמג"א (סי' תרלב) כתב דמה שכתבו התוס' והרא"ש דאין לבוד להחמיר, היינו רק דלא מחשבינן כאילו הכל מלא בפסול אבל בודאי אמרינן להחמיר דהוה כמחוברין. ועל כן שפיר פריך מטומאה דנימא להחמיר שאין כאן ארובה אלא שהוה כמחוברין.

ומרן רבנו ז"ע"ע בחזון עובדיה (סוכות עמ' מז) כתב: "ושוב ראיתי בשו"ת בית יהודה עייאש ח"א (במנהגים, דף קז סע"ב אות סב) שכתב וז"ל: בשנת תפ"ט שאלנו את פי מורנו הרב על חצרות שעושים סוכה בהם, באמצע החצר, ולמעלה בשטח הגג יש סריגים משפודי ברזל שתי וערב על פני כל החצר, ושאלנו אם יש בזה משום סכך פסול, דפשוטי כלי מתכות מקבלים טומאה, והעלה בקצרה דבכהאי גוונא חשיב סכך פסול, שכיון שאין ביניהם

לאסוקי שמעתתא

אשת כהן מעוברת האם מותרת להיכנס באהל המת

"ומביאין נשים עוברות ויולדות שם" (כא.)

המגן אברהם (סי' שמג סק"ב), הביא מספר רוקח שאשת כהן מעוברת מותרת להכנס לאהל המת דאף דאסור לזר לטמא לכהן, יש כאן ספק ספיקא, ספק שמא נקבה היא, ואפילו אם תמצוי לומר שהוא זכר שמא הוא נפל. והקשה המג"א, דאפילו היה ודאי זכר, אין לה איסור להיכנס לאהל המת, דהרי טהרה בלועה אינה נטמאת כדאיתא באהלות (פ"ו מ"ה).

ובנתיב חיים כתב, דמסוגיין לכאורה מוכח כהמג"א, דאם נימא דהעובר נטמא במעי אמו, מה הועיל כל מה שנזהרו לשמור התינוקות מטומאת המת, הא יש לחשוש שמא נטמאו אימותיהם כשהיו מעוברות, וממילא נטמאו הם, ואלא דטהרה בלועה אינה נטמאת. ולכן כתב ליישב דברי הרוקח דאיירי באשה שקרבו ימיה ללדת, והיא רוצה ללדת באהל המת, וכיון דהוי ספק ספיקא שרי.

ובחדרי דעה (יו"ד סי' שעא) יישב קושית הנתיב חיים, דהנה תוס' כתבו בנדה (ע: ד"ה מתיב) דבן השונמית שהחיה אלישע לא היה צריך הזאה, דכיוון שעכשיו נעשה בריה חדשה, פקעה הטומאה ממנו. ולפי זה יש לומר דגם אם נימא שהעובר נטמא, מכל מקום בצאתו מרחם אמו, נעשה כברייה חדשה, דעד עכשיו היה חיותו מאמו, ועכשיו חיותו מעצמו, ולכן פקע טומאתו מעליו.

ומרן רבנו זי"ע (בחזון עובדיה אבילות ח"ב עמ' סז) לאחר שהעלה להיתרא בענין זה הוסיף וכתב: "ולרווחא דמילתא יש לצרף מ"ש הריב"ש בתשובה (סי' צד), שהכהנים בזמן הזה שאין להם כתב היחס, רק מפני חזקתם נהגו לשאת כפיהם ולקרות בתורה בראשונה. ומה שהמנהג שהכהן עולה ראשון לקרות בתורה, אינו אלא מנהג בעלמא, שהרי אין להם כתב היחס. והביאו בשו"ת מהרשד"ם (חאה"ע סי' רלה), לסמוך על זה בחלוצה שנישאת לכהן (דהוי איסור דרבנן), מפני שכהני זמנינו אינם כהני ודאי. ע"ש. גם הרמ"א בדרכי משה (או"ח סי' תנז אות ד) הביא דברי מהרי"ו (סי' קצג), שאין נותנים בזה הזמן חלה לשום כהן קטן, משום דלא מחזקינן בזמן הזה לשום כהן ככהן ודאי. ע"כ. וכ"כ מהרש"ל בספר ים של שלמה (חולין פרק כל הבשר סוף סי' ד), והש"ך יורה דעה (סי' שכב סק"ט). ע"ש. ואף על פי שבשו"ת מהרימ"ט ח"א (סי' קמז), ובשו"ת חוט השני (סי' יז), כתבו לדחות דברי מהרשד"ם. וכ"כ בשו"ת כנסת יחזקאל (סוף סי' נו). מ"מ בשו"ת שבות יעקב ח"א (סי' צג) כתב להחזיק בסברא זו, שכהני זמנינו כהני ספק הם, וכתב להשיב על כל דברי המהרימ"ט. וכן כתב בשאילת יעב"ץ ח"א (סי' קנה), שיש לפקפק בכהני זמננו שאינם כהנים בוודאי. וכ"כ בספרו מור וקציעה (סי' קכח). ע"ש."

אתמר, דרב אקלע לבי רב שימי בר חייה בר בריה, חש בעיניו עבדו ליה שייפא בצעא, פירוש עשו לו משיחה מסממנים בקערה אחת, בתר הכי רמו ליה בשולא בגווה פירוש הניחו לו אחר זה תבשיל באותה הקערה טעים ליה טעמא דשייפא, אמר יהיב טעמא כולי האי, פירוש שחזר ונתן טעם בבישול, ומה דשמע האי עובדא סבר דסבירא ליה לרב גותן טעם בר גותן טעם בעלמא נמי אסור עיין שם. נמצא משיחתו של רב למדו הלכה גדולה, ולכן דרשה זו דדריש רב כאן נתיקמה בו בעצמו".

כב.

"אף על פי שאין הכוכבים נראין מתוכה כשרה"

לכתחילה צריך שיראו הכוכבים מתוך הסוכה

הרא"ש (ס"ג), הביא מהירושלמי שלמד ממשנתנו דלכתחילה בעינן שיראו הכוכבים דרך הסכך. וכתב הקרבן נתנאל, דהיינו מדקתני כשרה דמשמע רק בדיעבד. וכתב הפרי מגדים (סי' תרלא באשל אברהם סק"כ), דהטעם כדי שיזכור מי ברא אלה ולהיות גר בארץ וכמו שכתוב בתהילים "כי אראה שמיר וכו' ירח וכוכבים אשר כוננת מה אנוש כי תזכרנו". וכתב הפרי מגדים דלפי זה נראה דאין צריך שבכל מקום בסוכה יראו כוכבים אלא דגם לכתחילה סגי כשיש במקום אחד אפשרות לראות את הכוכבים. וכן כתב הגאון רבנו חיים פלאג' במועד לכל חי (סימן כא אות טז): "יזהר לכתחילה שיראו הכוכבים הגדולים מתוכה, כי יש רמז נכון על פי הסוד". ומקורו בחמדת ימים.

כב:

"ואין עולין לה ביום טוב"

אם עלה האם יצא י"ח

פירש רש"י: דאם עבר ועלה ביום טוב יצא ידי חובתו. הפרי מגדים (משבצות זהב סי' תרכח סק"ג) תמה דאין יוצא בדיעבד, והא הו"ל מצוה הבא בעבירה כיון דאי אפשר בזה בלי לעבור האיסור, ואפילו בעבירה דרבנן יש פסול של מצוה הבא בעבירה.

והתורת חסד הביאו רבינו השדי חמד (במערכת המ"ם כלל עז) מיישב דברי רש"י, על פי מה שביאר בכוננת הירושלמי (פי"א

דיומא קגרים לאיסורא, וכגון קורע בשבת אין חסרון של מצוה הבאה בעבירה, ולפי זה הכי נמי בסוכה שע"ג האילן וע"ג גמל, אין בעיה מחמת מצווה הבאה בעבירה, שהרי אין האיסור רק מחמת היום ולא מחמת הסוכה בעצמה.

דשבת), המחלק לעניין מצווה הבאה בעבירה בין קורע בשבת דיצא חובת קריעה לבין מצה גזולה שאין יוצא, דאין חסרון של מצוה הבאה בעבירה רק כשהאיסור מחמת החפץ של מצוה בעצמו וכגון במצה גזולה, אבל היכא